

**REGIONALT ROUNDTABLE
OMKRING FINANSIERING
AF
ENERGIEFFEKTIVITET**

**TORDAG, 13. APRIL 2023
09.30 – 15.30
HOTEL SCANDIC
UDGÅRDSVEJ 2, SILKEBORG**

**Funded by the Horizon 2020 Framework
Programme of the European Union**

Indhold

Introduktion og Formål	2
Baggrund	2
Plenum-session Del 1	4
Bæredygtig omstilling I landdistrikterne – Regionens rolle	4
Introduktion til RoundBaltic projektet	5
Energjudspil fra Finans Danmark og Landdistrikternes Fællesråd omkring boliger i landområdet	5
Udfordringer og muligheder i Område 4 og i SMV-segmentet	6
Erfaringer fra det tværkommunale initiativ ECSMV	8
Afkobling 2030 – Fremtidens bæredygtige produktion	9
Emnegruppe 1: Finansiering af den grønne omstilling i Område 4	10
Varmeplanlægning i landsbyer og gasområder – Termonet/ Lokal fjernvarme	10
Kollektive varmeløsninger	11
Diskussion	13
Fremadrettede anbefalinger	14
Emnegruppe 2: Finansiering af grønne forretningsmodeller i SMV-segmentet	15
Introduktion	15
Erfaringer fra rådgiversiden	16
Diskussion	16
Fremadrettede anbefalinger	17
Deltagere	20

Disclaimer

Arrangementet blev organiseret inden for rammerne af projektet RoundBaltic, finansieret af Europa-Kommissionens "Horizon2020" -program - kontrakt nr. 957051

Ansvar for indholdet af dokumentet ligger helt hos forfatterne (EC Network), og det afspejler ikke Den Europæiske Unions officielle mening

INTRODUKTION OG FORMÅL

Formålet med det regionale roundtable var at samle nøgleaktører til en dialog om finansiering af energieffektivitet i bygninger og erhverv i Region Midt med henblik på at facilitere konkrete handlinger på det regionale niveau i samspil med nationale rammer og initiativer, herunder initiativer fra den finansielle sektor.

RoundBaltic-projektet skal med baggrund i EU-initiativet "Smart Finance for Smart Buildings" øge adgangen til privat finansiering af energieffektivitet og integrerede vedvarende energikilder. Initiativet er relateret til det overordnede EU-initiativ "Sustainable Energy Investment Forums", der siden 2016 har gennemført en række events i alle medlemsstater, der samler nøgleaktører indenfor finans- og energieffektivitetssektoren med henblik på videns- og erfaringsdeling samt igangsætning af konkrete tiltag i de forskellige EU-lande. Information om afholdte og planlagte events kan findes på SEI Forums [hjemmesiden](#).

I Danmark køres SEI Forums initiativet videre i Horizon 2020 projektet RoundBaltic, der har til formål at gennemføre nationale og regionale roundtables i Danmark, Polen og Letland og som opfølgning på de tidligere SEI Forums roundtables afholdt i disse tre lande. I Danmark gennemføres RoundBaltic projektet af EC Network og GATE21 samt Region Midt og Region Syddanmark. EC Network assisterer også EU på gennemførelsen af SEI Forums initiativet (2016 – 2023). Siden marts 2021 er der i Danmark gennemført i alt 2 nationale RoundBaltic events og 3 regionale events, herunder et event i Region Midt i november 2021.

Eventen samlede i alt 36 deltagere, herunder 7 deltagere fra den finansielle sektor (20%).

I relation til igangsatte og aktuelle initiativer var sessionen opdelt i en plenumsession og to parallelle emnesessioner.

Den ene session satte fokus på finansieringen af den **grønne omstilling i landdistrikterne**, som regionen aktivt støtter via den Bæredygtige Landsbypulje. Senest har Finans Danmark sammen med Landdistrikternes Fællesråd lavet et energiudspil for grønne boliger i landdistrikterne.

Den anden session vedrørte finansiering af **grønne forretningsmodeller i SMV-segmentet**. Her har ECSMV projektet, der omfatter næsten alle kommuner i regionen, vist vejen frem for et effektivt tværkommunalt samarbejde, der i samspil med alle relevante aktører kan fungere som et solidt omdrejningspunkt for en helhedsorienteret rådgivning til de lokale SMVere.

BAGGRUND

ARBEJDSGRUPPE 1: GRØN OMSTILLING I OMRÅDE 4

Det første regionale roundtable i november 2021 fokuserede på etablering af et muligt **nyt tværkommunalt samarbejde** i forhold til at motivere boligejere til at energirenovere og assistere dem omkring projektudvikling og dokumentation.

Denne opfølgende session havde også et fokus på mulige samarbejder på tværs af kommuner, men set i relation til det aktuelle behov for energieffektivisering og alternativ energiforsyning i områder

der ikke er egnet til fjernvarme. Dette vedrører især **landdistrikter** hvor boligernes friværdi er lav, og langt fra dækker lån til nye varmekilder og energirenoveringer.

Sessionen havde et særligt fokus på Termonet-løsninger, og diskuterede tekniske og juridiske og især finansielle udfordringer i relation til etablering af anlæg over og under 250 kW. Anlæg over 250 kW forventes at være omfattet af varmeloven og kan derfor som udgangspunkt drives af fjernvarmeværker og finansieres med et kommunegaranteret lån medens de mindre anlæg under 250 kW, der for eksempel kan drives og finansieres via energifællesskaber, har en udfordring med at finde finansiering på det private marked.

Finans Danmark og Landdistrikternes Fællesråd har kaldt til handling via et nyligt udspil i januar 2023. Her er angivet i alt 13 forslag, der sigter på at give boligejerne i landdistrikterne bedre mulighed for at finansiere nye varmekilder og energirenoveringer.

Region Midt har via puljen "Den bæredygtige landsby" støttet en række projekter med henblik på at afsøge og skabe et fælles og solidt beslutningsgrundlag for valg af fælles alternative energikilder. Målet er at mobilisere borgere, forsyninger og beslutningstagere og at hjælpe dem til at identificere det rette videns- og beslutningsgrundlag for at implementere de rigtige energiløsninger lokalt.

ARBEJDSGRUPPE 2: ERHVERV / SMV-SEKTOREN

Som opfølgning på det nationale roundtable i september 2022 havde sessionen fokus på hvordan det tværkommunale samarbejde der er igangsat i regionen under ECSMV-projektet kan yderligere styrkes i forhold til en one-stop-shop lignende struktur, der guider SMVerne gennem hele deres projektrejse og inddrager alle relevante aktører, herunder erhvervshuse samt lokale og nationale finansielle institutioner. Det nationale roundtable diskuterede også muligheden for at etablere en fondsstruktur i samarbejde med Danmarks Investeringsfond (evt. igangsætning af et pilotprojekt).

De tidligere roundtables under SEI Forums og RoundBaltic har fremhævet **tværkommunale/regionale samarbejder** som fordelagtige strukturer i forhold til at assistere SMVerne i forbindelse med planlægning og gennemførelse af grønne forretningsmodeller.

Den nære kontakt mellem kommunerne og SMVerne er vigtigt i forhold til at motivere SMVerne. SMVerne tænker lokalt og motiveres af lokale initiativer. Kommunerne har et stort kendskab til det lokale erhvervsliv og har en generel interesse i at styrke dette og bevare lokale arbejdspladser.

For at kunne fungere mest effektivt er der brug for en løbende assistance til virksomhederne gennem en fast proceskonsulent, der kan vejlede dem gennem hele værdikæden i samarbejde med leverandører af serviceydelser og produkter og som også kan assistere omkring implementering af de identificerede besparestiltag, herunder i dialogen med finansielle aktører.

Det tværkommunale samarbejde kan også bibringe nogle fordele i form af deling af ressourcer og kapacitet, udveksling af erfaringer, standardisering af processer og projektdokumentation m.v.

[ECSMV-projektet](#) - *Energieffektivitet og CO2-besparelser i virksomheder i Region Midtjylland*" er et konkret eksempel på et organiseret tværkommunalt samarbejde omkring fremme af energieffektivisering i SMVerne. I en nylig [evaluering](#) er projektets organisering og den praktiske

udmøntning af samarbejdet nævnt som fremhævelsesværdigt. Projektet har resulteret i grønne forretningsmodeller for 200 virksomheder der anviser 250 mio. kr. private investeringer.

PLENUM-SESSION DEL 1

Session modereret af Lea Munkholm, REGION Midt og Kaj Leonhart Petersen, EC Network

Bæredygtig omstilling i landdistrikterne – Regionens rolle

Rolf Johnsen, Kontorchef, Region Midt

Præsentation [her](#).

Rolf nævnte indledningsvis, at 34% af regionens befolkning bor i eller udenfor byer under 3.000 indbyggere og fremhævede landdistrikterne som en vigtig del af det regionale udviklingsarbejde for at skabe liv og vækst i udkantsområder.

Den 15. april 2023 afholder regionen den årlige landsbydag som man har valgt at kalde "Spiring". Det er vigtigt at få lokale ildsjæle til at skabe og udvikle ideer så det fortsat er attraktivt at bosætte sig i landdistrikterne. Musikhuset i Holstebro vil den 15. april være omdannet til en landsby med 7 forskellige huse heriblandt det energivenlige hus og det energiproducerende hus. Landsbyer er inviteret til at komme og få inspiration til hvorledes de kan energirenovere deres hus og varmekonvertere og hvordan de kan hjælpes i gang med omstillingsprocessen.

I efteråret udbød regionen puljer á 100.000, - til energifællesskaber. Her fik 12 landsbyer/klynger midler til udvikling af energifællesskaber i form af fjernvarme, termonet og lokalt ejede VE anlæg. Den 15. april, på landsbydagen, vil regionen offentliggøre en ny landsbypulje hvor der også kan søges til energifællesskaber.

Regionens strategiske arbejde, med landdistriktsudvikling er baseret på 7 principper: Vi fremmer lokale handlinger med globalt perspektiv; Vi inspirerer hinanden til handling i fællesskab; Vi stiller os til rådighed med viden og samarbejde; Vi kobler det gode liv til det bæredygtige; Vi eksperimenterer, lærer og handler sammen; Vi fremmer helhedsorienterede løsninger; Vi arbejder for udsyn, synlighed og udveksling.

Ifølge Danmarks Statistik er knap 34% af bygningerne i regionen opvarmet med varmekilder (naturgas, olie, elvarme) der inden for en kort årrække skal udskiftes til en mere bæredygtig og CO2 neutral løsning. Dette skal i stort omfang ske i landdistrikterne og hvor det kræver partnerskaber for at nå i mål.

Derfor er det også vigtigt at samle aktører fra både den finansielle sektor, energisektoren og kommuner for at give bud på hvordan vi i fællesskab kan nedbryde de barrierer der er for at accelerere udviklingen. Det giver derfor god mening for regionen at understøtte landsbyer i energiomstillingen.

Introduktion til RoundBaltic projektet

Kaj Leonhart Petersen, EC Network

Præsentation [her](#).

Kaj forklarede RoundBaltic projektets udgangspunkt med at omsætte målsætninger for bæredygtig finansiering/implementering indenfor energieffektivisering med ophæng til EU Green Deals mål om 55% CO₂ -reduktion i 2030 for hele EU og den endnu mere ambitiøse danske målsætning om 70% CO₂ -reduktion i 2030. Indsatsen sker i samspil med EU-initiativet Sustainable Energy Investment Forums (SEI Forums) 2016 - 2023, som bl.a. har EC Network som operatør. Herunder følger det op på tidligere SEI Forums roundtables i Danmark i 2017 og 2019.

Et vigtigt delformål er at bringe EU's tre finansielle søjler i spil, som omfatter

- bedre brug af offentlige midler, bl.a. ved at involvere privatkapital,
- reducere af risici ved investeringer i energieffektivisering (de-risking),
- projekt assistance relateret til aggregering af investeringer.

Finansiering er typisk kun en del af løsningen, dvs. løsninger skal findes i samspil med øvrige barrierer og muligheder.

Under RoundBaltic foregår parallelle aktiviteter i Polen og Letland, med udveksling af metoder og erfaringer i Østersøregionen og europæisk.

I relation til EU's Bygningsdirektiv, artikel 2A skal EU medlemslandene implementere foranstaltninger i relation til disse tre søjler, og fremme "one-stop-shops" for at tilvejebringe bedre rådgivning på markedet.

One-stop-shops kan hjælpe boliger og erhverv i forhold til tekniske, juridiske og økonomiske spørgsmål gennem hele rejsen i renoveringsprocessen og lette adgangen til finansielle mekanismer og institutioner.

Fra EU-side anbefales det dog at tage udgangspunkt i begrebet "Integrated Home Renovation Services", når talen er på boliger. Brugen af one-stop-shop begrebet er endnu ikke harmoniseret, og det bruges almindeligvis til at henvise til en bred vifte af meget forskellige tilgange, og er ikke kun begrænset til boliger.

Kaj fremlagde også kort de igangværende revisioner af EU's servicedirektiv og bygningsdirektiv, der vil indeholde betydelige forøgede krav til bygningsrenoveringer, og der som udgangspunkt vil være sværest at efterleve i landdistrikterne.

Energiudspil fra Finans Danmark og Landdistrikternes Fællesråd omkring boliger i landområdet

Steffen Damsgaard, Formand for Landdistrikternes Fællesråd (Online)

Finans Danmark og Landdistrikternes Fællesråd fremlagde i januar 2023, et fælles konkret udspil, der skal sætte mere skub i energirenoveringen af bygningerne i landdistrikterne, hvor over 40 pct. af boligerne er i energimæssigt dårlig stand, og hvor boligejerne ikke altid har adgang til grønne energiformer som f.eks. fjernvarme. Her er der behov for en ekstra indsats.

De to organisationer har i forbindelse med udspillet fremhævet, at vi som samfund har et fælles ansvar for at skabe en grønnere fremtid for alle – både på landet og i byerne. Der er brug for at række en hånd ud til de boligejere, for hvem en gennemgribende energirenovering ikke nødvendigvis er rentabel. Særligt i landdistrikterne er en større del af de eksisterende bygninger i en sådan stand, at gennemgribende energirenoveringer ikke kan betale sig for den enkelte boligejer. Det skyldes, at boligens værdi og dermed friværdi er så lav, at den langt fra dækker lån til nye vinduer eller nye varmekilder. Ligeledes er kvadratmeterprisen i mange landområder så lav, at investeringen til energirenoveringen ikke er rentabel i forbindelse med et fremtidigt salg. Derfor er der behov for indsatser, der gør boligerne i landdistrikterne mere energieffektive. Dette skal sikre, at det fortsat er attraktivt at bo, leve og arbejde i disse områder.

På den baggrund indeholder udspillet 13 konkret forslag til indsatser, der kan bidrage til at gøre boligerne i landdistrikterne mere energieffektive og bane vejen mod en grønnere fremtid. Blandt forslagene er indførelsen af et grønt håndværkerfradrag til energibesparende håndværksydelser i landdistrikterne, flere midler til nedrivning af faldefærdige huse, grønne screeninger af huse uden fjernvarme, en analyse, som skal afdække barrierer for udskiftning af varmekilde til en varmepumpe på abonnement, og etablering af et rådgivningsorgan for landsbyer, der har ønske om at gå sammen om et fælles varmeværk.

De konkrete forslag kan bidrage til at gøre boligerne i landdistrikterne mere energieffektive og baner vejen mod en grønnere fremtid. Det kan tilmed gøre en positiv forskel for den enkelte boligejers økonomi og give sundere boliger at bo i. Men overordnet set kræver det politisk vilje.

Udfordringer og muligheder i Område 4 og i SMV-segmentet

v. Henrik Bielefeldt, Chef for Projektudvikling, SUSTAIN

Præsentation [her](#).

M.h.t. Område 4 er det generelle spørgsmål kollektive løsninger versus individuelle løsninger.

Henrik satte spørgsmålstegn ved, hvad der egentlig er den rigtige løsning for landsbyerne. Der er ikke nogen "one size fits all" løsning. Som rådgiver promoverer man ikke nogen bestemt løsning, man arbejder ud fra hvad der passer bedst til den enkelte landsby og man kan tage udgangspunkt i forskellige nøgletal (baseret på erfaringer):

- Under 50 bygninger/husstande: individuelle løsninger
- 50 - 700 bygninger: Termonet er formentligt det mest rentable
- Over 700 bygninger: Blokvarmeløsninger

Densiteten, d.v.s. hvor tæt husene ligger på hinanden spiller også en rolle og desuden om der er større forbrugere i form af f.eks. skoler og virksomheder.

Men hvem er det så der skal stå for udviklingen. Kigger man på kommunen er der rigtig mange modeller i spil. Nogle kommuner har en pulje, som landsbyerne kan søge til f.eks en rådgiver. Andre kommuner har udpeget nogle landsbyer, hvor man gerne vil finde ud af, hvilken varmeløsning der er den bedste. De får så lavet en screening, hvorefter der afholdes et borgermøde. På baggrund af

et sådant første skridt vil kommunen typisk opfordre til sammensætning af en arbejdsgruppe, der skal stå for det fremadrettede. Andre steder har det været et lokalt forsyningsselskab, der har stået for en lignende proces.

Der er en fordel ved at have en pulje hvor landsbyer kan søge, men ofte er det altid de mest aktive landsbyer der får glæde af det, og andre bliver ofte efterladt på perronen. Hvis man derimod som kommune foretager screeninger og efterfølgende holder borgermøder kan man måske få skabt den rette gnist flere steder. Det kan så også være man får screenet de byer, hvor man ikke kommer så hurtigt fra start – men de er også vigtige at udpege. Det kan også være, at man skal finde en hybrid.

Processen kan også faciliteres af et klimasekretariat ifb. med DK2020 processen, og hvor man på tværs af afdelinger finder midler. Overordnet set giver det en ro i landsbyerne, at kommunen bakker op. Robusthed er vigtig når man snakker finansiering, herunder den kommunale opbakning og at der er storforbrugere med i projektet.

Der er en konkret udfordring med at finansiere individuelle varmepumper der typisk koster 150,000 kr. Og samtidig skal huset skal mange steder opgraderes for at få en ny varmekilde.

Den kollektive løsning er p.t. udfordret af hvem der skal eje og drive, et det et mindre eller større lokalt AMBA eller er det et forsyningsselskab. Udviklingen er til dels bremset af den manglende afklaring af om Termonet er omfattet af varmeloven. Men f.eks. i Åbenrå er man obs på, at der er andre finansieringsmuligheder end Kommunekredit, og derfor er man i gang med at kigge på en samlet finansieringspakke sammen med SPAR Nord. Der er masser af muligheder for at finansiere på andre måder hvis man tør. Overordnet set, er der andet end Kommunekredit der kan fungere.

Og der er også penge til rådighed ude i landsbyerne i form af opsparinger, der kan supplere den private finansiering.

SUSTAIN oplever interesse fra banker, og især hvis man sammentænker pensionskasser, banker og realkredit, og hvor man hjælper med at risikofordække hinanden. På tværs er de bundet af forskellige regelsæt, hvilket muliggør, at der kan sammensætte noget der er interessant for kunder ift. Termonet.

Der er også forskellige tilskudsmuligheder til rådighed, men markedet har mere brug for retningslinjer end tilskud, så skal man nok finde ud af den rette model og uanset om det er med eller uden varmeforsyningsloven.

M.h.t. risikovurdering bemærkede Henrik, at man som investor skal gøre op med sig selv, om man tror landsbyerne kan overleve, og blandt andet set i forhold til de lave husværdier. Måske skal landsbyerne have en minimumstørrelse på 100 husstande for at man vil investere. Med private midler tager det måske lidt længere tid.

Ud over udfordringer med finansiering af de nødvendige investeringer, er der også udfordringer med at finde midler til projektmodning, screeninger m.v. – dvs. med at finde de første midler til at komme i gang for.

I Danmark er der cirka 2,400 landsbyer under 2,000 indbyggere så potentialet er relativt stort. Et Termonet vil koste cirka 15 millioner kroner i gennemsnit.

Organiseringen omkring Termonet er et problem, Varmeforsyningsloven kan åbne op for at forsyningsselskaber kan være en driver på området, men energifællesskaber åbner også op for en masse spændende muligheder ift. organisering og finansiering.

SMV-segmentet

SMVerne har brug for hjælp til at omstille sig, men har mest travlt med det de er gode til, d.v.s. at drive forretning. Og ofte får de ikke rettet blikket forud ift. hvad der kommer imod dem (krav om bæredygtighed m.v.). Kommunerne og staten har også en naturlig interesse ift. beskæftigelsespolitik og samfundsudvikling m.v. Desuden, har bankerne en åbenlys interesse ift. at finansiere den grønne omstilling i virksomhederne.

Rådgivernes interesse er at sælge forskellige ydelser til virksomhederne ifb. med den grønne omstilling. Mange SMVere har ikke de nødvendige ressourcer til at fokusere på de fremtidige udfordringer. Det kan dog være svært som national rådgiver at være helt til stede ude i lokalområderne. Skal man opsøge eller vente på, at der er nogen der henvender sig. Hvad er den rigtige model? Det er ikke nødvendigvis finansiering af de konkrete tiltag, der er den største udfordring. Måske mere finansieringen af det opsøgende arbejde.

Hvem er det der finansierer den kommunale indsats, dvs. at der er nogen der går og banker på hos virksomhederne, som er vedholdende, som er til stede? Hvem er det der finansierer, at virksomhederne bliver klædt på til at imødekomme morgendagens krav?

Det er tilbage til igen at sige, hvem er det der har en interesse? Det kan være vi skal lade pengene flyde lidt anderledes imellem de forskellige interesserede aktører. Og fordi vi alle sammen i virkeligheden har en fælles interesse. Lige nu virker processen for afkoblet imellem alle interesserede aktører.

Spørgsmålet er også, om man som privat virksomhed skal være med til at finansiere den indledende screening i samarbejde med kommunerne – og set i forhold til den videre forretningsmulighed. Der skal tænkes ud af boksen herunder hvordan rådgivere delvis kan medfinansiere den første del af processen. Der skal tænkes på tværs af de forskellige interesser hos de forskellige aktører. Hvad er forretningen på tværs – vi kan alle have en forretning på tværs. Hvem skal hjælpe hvornår i processen?

Desuden er energifællesskaber også et potentiale i forhold til SMV-segmentet og giver også spændende muligheder ift. finansiering.

Erfaringer fra det tværkommunale initiativ ECSMV

v. Henrik Westerby, Projektleder, Ringkøbing Skjern Kommune

Præsentation [her](#)

ECSMV-projektet - *Energieffektivitet og CO2-besparelser i virksomheder i Region Midtjylland*. er et konkret eksempel på et organiseret tværkommunalt samarbejde omkring fremme af energieffektivisering i SMVere.

Projektet har hjulpet virksomheder med at udvikle grønne forretningsplaner, der anviser tiltag, hvor virksomhederne kan reducere CO2, energi og materialer, der også medfører et større økonomisk overskud. Projektet omhandler 18 af 19 kommuner i regionen og ledes af Ringkøbing-Skjern, Skive og Aarhus Kommuner. Ringkøbing-Skjern har projektlederrollen. Hver kommune deltager med en lokal kontaktperson og en eller flere udførende screeningsagenter.

Projektet har screenet mere end 600 virksomheder som har resulteret i grønne forretningsmodeller for 178 virksomheder der anviser 250 mio. kr. private investeringer. Gennemførelse af disse investeringer vil resultere i 60.000 tons CO2 reduktioner, 300.000 GJ-energiebesparelser, og 30.000 tons materialebesparelse.

I en ekstern [evaluering](#) er projektets organisering og den praktiske udmøntning af samarbejdet nævnt som fremhævelsesværdigt, og som et godt eksempel på succesfuld gennemførelse af decentrale erhvervsfremmeprojekter på lokalt niveau. Projektets succes bygger blandt andet på den stærke dialog, der gennem projektets levetid er etableret mellem projektet og kommunerne, kommunerne imellem og mellem kommuner, erhvervsråd og virksomhederne.

Desuden, anbefaler evalueringen, og i tråd med konklusionerne fra tidligere roundtables, at den grønne forretningsmodel bruges aktivt til en dialog med bankerne.

ECSMV har været støttet af EU's fond for Regional udvikling, Region Midtjylland, de midtjyske kommuner, Erhvervsstyrelsen og Erhvervsfremmestyrelsen. Der er behov for ny støtte fra 2023, og der arbejdes på forskellige muligheder.

I forhold til den fremtidige struktur er der et stort behov for at samordne lokale og regionale indsats og især set i relation til den nye lov om Erhvervsfremme, der har etableret regionale erhvervshuse som en del af det regionale erhvervsfremmesystem. En af erhvervshusenes kerneopgaver er at tilbyde specialiseret og målrettet 1:1 vejledning til alle typer af virksomheder og iværksættere. Det er uafklaret hvordan dette kan spille sammen med andre tværkommunale initiativer såsom ECSMV, herunder hvordan der kan bygges videre på den klare succes ECSMV har haft, og de faktorer der har sikret denne succes.

Afkobling 2030 – Fremtidens bæredygtige produktion

v. Jeanette Kristensen, Projektleder, Trekantområdet

Præsentation [her](#)

Afkobling 2030 er et initiativ søsat af Industriens Fond, og som er startet i Trekantområdet i Region Syd i 2023. Det er hensigten, på sigt, at udbrede projektet til hele landet.

Trekantområdet har en stærk koncentration af produktionsvirksomheder med 41,000 jobs fordelt på cirka 3,000 virksomheder. 56,3 % af Regions Syds, virksomheder ligger i Trekantområdet.

Afkobling 2030 er et otteårigt program der hjælper produktionsvirksomheder med høje ambitioner for bæredygtighed med at afkoble deres værdiskabelse fra deres klima- og miljøbelastning. I programmet bliver den bæredygtige omstilling en løftestang til at forfølge nye forretningsmuligheder, der styrker virksomhedernes konkurrencekraft.

Afkobling 2030 stiller med et hold af eksperter med bred og dyb viden indenfor bæredygtig produktion, cirkulær økonomi, innovation og forretningsudvikling. Sammen med lokale og nationale erhvervs- og innovationsaktører står de til rådighed til at hjælpe virksomheder med at skabe en bæredygtig virksomhed på tværs af hele værdi- og forsyningskæden.

Arbejdet er baseret på en grundig analyse af virksomhedernes specifikke situation. Gennem 1:1 ekspertrådgivning og samarbejde i med forskellige labs under programmet hjælper man virksomheder med klare prioriteringer, konkrete handlingsplaner og skræddersyede løsninger.

Målsætningen er at i 2030 har 3.600 danske produktionsvirksomheder påbegyndt arbejdet med afkobling og bæredygtig omstilling. 650 virksomheder har flyttet sig flere trin op ad modenhedsstigen for bæredygtighed, og 50 virksomheder er fuldt afkoblede. Dette krævet nye former for samarbejde på tværs af værdikæder.

Overordnet er formålet at fremtidssikre danske virksomheder via omstilling til bæredygtig produktion – hvor styrket konkurrenceevne og lavere klima- og miljø aftryk går hånd i hånd.

EMNEGRUPPE 1: FINANSIERING AF DEN GRØNNE OMSTILLING I OMRÅDE 4

Session modereret af Lea Munkholm, REGION Midt

Varmeplanlægning i landsbyer og gasområder – Termonet/ Lokal fjernvarme

v. Jacob Worm, PlanEnergi

Præsentation [her](#)

Jacob gennemgik de forskellige elementer i et Termonetsystem (Ledningsnet, jordboring, overskudsvarme, andre varmekilder m.v. - Se slides), og i forhold til et eksempel fra Valkirkeby i Silkeborg Kommune, der har Silkeborg Forsyning som ejer. Dette system er etableret efter samme model som systemet i Høje Taastrup.

Sammenligning af priser på hhv. termonet og fjernvarme blev fremlagt, eksemplificeret ved priser for rørnet (D.kr. meter). Ifølge dette (se graf i slides) koster Termonet lidt over 1,500 kroner per meter og fjernvarmenet cirka 2,300 kroner per meter. Der er måske muligheder for at skyde termonet-ledninger, hvilket er en velkendt teknik, og som kan give en lavere pris. Optimering af brugen af grus kan også give lavere priser.

Jacob fremlagde de nuværende organisatoriske udfordringer i forhold til den manglende afklaring omkring hvorvidt Termonet kan kategoriseres som fjernvarme, og dermed uklarheden om i hvilket omfang Termonet skal ejes af forbrugere eller fjernvarmeselskaber.

Det blev påpeget, at fjernvarme og termonet kan give samme komfort. Følgende overordnede sammenligning blev givet:

Sammenligning	Individuel I/v i bebyggelse	Termonet i bebyggelse	Fjernvarme i bebyggelse
Forbruger økonomi; er det billigt	😊/☹️	😊/☹️	😊/☹️
Forbruger økonomi; er det en sikker investering	😊/☹️	😊	😊/☹️
Brugervenlig	😊	😊	😊
Støj	☹️/😊	😊	😊
Mulighed for køling	😊/☹️	😊/☹️	
Samfundsøkonomi	☹️	😊/☹️	☹️
Energi effektivitet	😊/☹️	😊/☹️	😊/☹️
Udnyttelse af overskudsvarme		😊	😊
Indpasning i el-systemet	☹️	☹️	😊
Fleksibilitet ved skift af varmeforsyning	☹️	☹️	😊
Samlet klima effekt	😊/☹️	😊/☹️	😊

Muligheder/fleksibilitet ift. udskiftning af varmekilder er formentligt lige så stor for Termonet som for fjernvarme.

For at komme fra ide til handling er det vigtigt med kaffe og kage (borgermøder) for at skabe tillid og tryghed omkring løsninger. Det er også vigtigt at have tilstrækkelige midler til rådgivning.

Når man skal vurdere hvor det giver mening med Termonet, er varmetætheden en vigtig faktor, men det er også vigtigt at have et godt sammenhold i en landsby der skal være fælles om et Termonet. En god indikator er oftest om der holdes byfester.

Der er stort behov for en stærkere statslig, regional og kommunal styring. Her henviste Jacob til processen omkring den kommunale varmeplanlægning i 80'erne og 90'erne. Overordnet set er der lige nu en flaskehals i forhold til mandskab, finansiering og proces.

Kollektive varmeløsninger

v. Henrik Bielefeldt, Projektudviklingschef, SUSTAIN

Præsentation [her](#)

SUSTAIN Samarbejder med en række Kommuner, fjernvarmeselskaber, borgergrupper omkring mulighederne for etablering af Termonet. Kommunerne er generelt vågnet op og har et stort fokus på hvad der skal gøres med alle de landsbyer som ikke kan få fjernvarme.

Henrik fremlagde et overblik over projektprocessen, der består af projektmodning, konkretisering, projektering, tilbud, byggefase og drift (se slides for flere detaljer). Cirka 90% af tidsforbruget ligger i projektmodningsfasen.

Mange kommuner har en klimakoordinator der kan tage med ud til møder, men han/hun har ikke nødvendigvis nogen værktøjer. Det koster cirka 150.000 at få lavet en kvalificeret screening. Der er måske også behov for light screeninger. Desuden er der et klart behov for projektledelse og vejledning ift. organisering m.v. i landsbyerne.

Henrik gennemgik en case i forhold til "Årøsund". Her er der brugt utrolig megen tid på kaffemøder. Når der ikke sker noget, bliver folk usikre. Lige nu er man i et vadeded – man har ventet i 8 måneder på afklaring fra kommunen. Det er svært at forlade projekter, hvor tingene er meget tæt på at ske. Det er det samme i for eksempel Reerslev. Hvem vil betale for at der bliver regnet på forskellige løsninger? Hvor meget skal man vide for at gå videre? Rådgivningsfirmaer vil som udgangspunkt gerne regne på det hele.

Det blev pointeret at man bør lave beregninger på basis af worst-case. Værktøjet Termonotcal.eu foretager beregninger af light screeninger, og brugen af dette værktøj er måske en måde for landsbyerne at komme videre på.

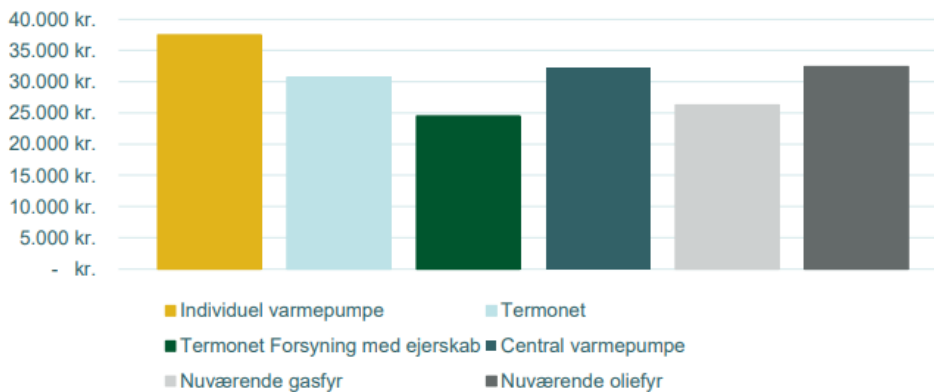
Henrik nævnte, at der kan være behov for en standard for screeninger, således det bliver lettere at sammenligne. Sustain har værktøjer til at lave screeninger og anvender priser fra projektering i Vridsløsemagle som baggrund for deres beregninger. Så kan man altid diskutere om det for eksempel er billigere at grave i Jylland (koster. 175.000-250.000 kr.).

Et eksempel på en screening fra Herskind i Skanderborg Kommune blev fremlagt (udarbejdet af SustainSolutions i februar-marts 2023 for Skanderborg Kommune). Termonetløsningen er her sammenlignet med eksisterende opvarmningsformer, samt individuelle varmepumper og en stor centralt placeret varmepumpe. Der er taget udgangspunkt i en model, hvor et forsyningsselskab ejer og driver både termonettet og varmepumperne.

Eksemplet viser for et Termonet-anlæg (ejet af et forsyningsselskab) med 215 tilslutninger en samlet årlig udgift for en gennemsnitsforbruger (15,4 MWh/år) på ca. 24.500 kr. svarende til 2.040 kr. pr måned, som består af følgende dele: • Årlig varmeudgift ca. 20.200 kr. • Årlig fast bidrag ca. 1.600 kr. • Tilslutningsbidrag ca. 1.900 kr. • Årlig målerleje ca. 800 kr.

I nedenstående graf er dette eksempel (Termonet forsyning med ejerskab) sammenlignet med andre varmekilder (fra SUSTAIN):

Årlige udgifter gns. hus - brugerøkonomi

Diskussion

Den efterfølgende diskussion var fokuseret på de nuværende udfordringer i landdistrikterne, herunder den manglende afklaring omkring ejerskab og drift og hvordan man kan sikre finansiering af projektmodningen.

Følgende forslag/betragtninger kom ud af diskussionen:

- Der er et generelt problem med at få projekterne igangsat, og især i relation til den manglende afklaring omkring i hvilket omfang projekterne kan gennemføres af forsyningsselskaber, der opererer under varmeforsyningsloven.
- Ift. etablering af andre selskaber der kan drive anlæggene, er det vigtigt at have for øje, at mange landsbyborgere ikke har lyst til at være ejere. Dette bør tages op i diskussionerne med de forskellige borgergrupper.
- Et andet problem er at tilvejebringe tilstrækkelige midler til screeninger og projektmodning. En betaling på f.eks. 1.000 kr. fra hver husstand er måske realistisk, og vil være et godt grundlag at komme i gang på, især i de lidt større byer. Men i landsbyer under 100 huse er der et generelt problem med hvad der kan betale sig.
- Etablering af en kommunal eller regional pulje hvor man betaler tilbage, hvis projektet ikke bliver til noget kunne være en mulighed, og kan bidrage til gearing af egne midler. En sådan model praktiseres allerede af boligselskaberne. Efterfølgende kan man evt. indregne f.eks. 200.000 kr. i et projektlån.
- Man kan også forestille sig, at en Landsby stiller 30.000 kr. i sikkerhed for rådgivning, hvis projektet ikke bliver til noget.
- Det er vigtigt at få et konkret bud på varmeprisen (per år) i projektprocessen, også ifb. med udbud. De årlige udgifter betyder noget når man skal sammenligne med alternativer.
- EU- programmer bør i højere grad fokusere på støtte til projektmodning og konkretisering.

- I den nuværende situation må fjernvarmeselskaber ikke lave screeninger, i forhold til den risiko det medfører for eksisterende kunder. Der er måske behov for at diskutere hvor stor denne risiko egentlig er.

Fremadrettede anbefalinger

Som nævnt ovenfor har regionen med egne midler støttet igangsættelse af projekter i landdistrikterne. Målet er at mobilisere borgere, forsyningselskaber og beslutningstagere og hjælpe dem med at identificere og implementere de rigtige løsninger lokalt.

Erfaringerne fra disse projekter og RoundBaltic kan indgå i etableringen af en regional støttestruktur for, i første omgang, landdistrikterne og som led i den regionale strategi for landdistriktsudvikling samt implementeringen af DK2020 planerne. Regionen vil arbejde på at udvikle et projekt der kan understøtte denne proces, blandt andet i relation til mulighederne inden for EU-programmer.

Alle kommuner har udviklet DK2020-planer (strategiske energi- og klimaplaner), og et nyt tværregionalt projekt starter op i slutningen af 2023 med fokus på monitorering og implementering. Det er vigtigt at ovennævnte projekt koordineres med dette.

M.h.t. det nationale niveau anses det for vigtigt, at der udvikles passende rammer for den kommunale varmeplanlægning i forhold til den løbende konvertering af gasområder til fjernvarme, anvendelse af overskudsvarme og omlægningen af område 4 (uden for DH) til andre forsyningsformer end fossile brændsler (varmepumper m.v.).

Det bør videre overvejes at allokere offentlige midler til projektudviklingsassistance (teknisk bistand ala ELENA f.eks.). I relation til en regional one-stop-shop struktur er der brug for en koordinering med nationale kampagner, herunder med til rådighed værende værktøjer og harmonisering af forudsætninger.

Som fremhævet i udspillet fra Finans Danmark og Landdistrikternes Fællesråd er der brug for en klar national politisk prioritering i forhold til problemerne i landdistrikterne. Det bør være et samfundsansvar at række en hånd ud til de boligejere, for hvem en gennemgribende energirenovering ikke nødvendigvis er rentabel, eventuelt via nationale garantiordninger.

Et presserende punkt i forhold til den videre udvikling er den manglende afklaring af hvorvidt Termonet anses for at være et fjernvarmeanlæg og dermed er omfattet af varmeloven. Dette er i øjeblikket en hovedbarriere for projektfremdrift, da det er uklart, hvem der skal eje og drive systemerne (fjernvarmevirksomheder eller private enheder, f.eks. energifællesskaber). Dette har også betydning for i hvilket omfang, der skal være privat finansiering til rådighed, og hvor forskellige muligheder overvejes, herunder samtænkning af pensionsmidler og lån fra private banker.

EMNEGRUPPE 2: FINANSIERING AF GRØNNE FORRETNINGSMODELLER I SMV-SEGMENTET

Session modereret af Erik Gudbjerg, Yourenergy

Introduktion

v. Erik Gudbjerg, Direktør, Yourenergy

Erik fremlagde konklusioner fra tidligere roundtables, herunder

- Tværkommunale/regionale samarbejder er fordelagtige strukturer i forhold til at assistere SMVerne i forbindelse med planlægning og gennemførelse af energieffektiviseringstiltag. Ideelt set kan disse fungere som "one-stop-shops", der guider SMVerne gennem hele projektrejsten fra screening til idriftsættelse og monitorering (boots on the ground)
- Der er brug for involvering af en bred kreds af aktører omkring projekterne både m.h.t. rådgivning og vejledning men også m.h.t. videns-opsamling, udveksling af erfaringer m.v. der samlet set kan hjælpe SMVerne gennem projektforløbene på den mest hensigtsmæssige måde (herunder erhvervsråd, erhvervshuse, revisorer, finansieringssiden, installatører, leverandører, rådgivere, forskersiden m.fl.).
- Der bør arbejdes videre med at videreudvikle en helhedsorienteret grøn forretningsmodel for SMVere, der indregner taksonomi, cirkulær økonomi og sidegevinster ved energibesparelser.
- Generelt vil der være brug for udvikling af kompetencer blandt SMVere, rådgivere, revisorer banker og kommuner i relation til at assistere virksomhederne
- Der bør arbejdes hen mod en standardisering af data og metoder (på nationalt niveau) og benchmarking – udvikle et fælles sprog accepteret af alle aktører – indeholde de oplysninger som kræves af alle aktører /evt. som en checkliste)

Finansielle aspekter

- Der er et gennemgående behov for at skabe adgang til finansieringsmidler (egenkapital eller bankmidler) via bedre dokumentation. Der mangler et fælles sprog mellem SMVerne, rådgiverne og bankerne ift. låneansøgninger og långivning.
- Den nye taksonomiordning, den cirkulære økonomi og non-energy benefits (business drivers) er vigtige elementer i dette fælles sprog.
- Behovet for standardisering bør til stadighed vurderes, og der er brug for en nærmere dialog med den finansielle sektor om hvordan man mest hensigtsmæssigt, blandt andet i forhold til kompleksitet, inkluderer de grønne forretningsmodeller i dialogen med bankerne, herunder i forhold til den nødvendige dokumentation for lånoptagning. Dette vedrører også taksonomi og ESG-rapportering.

Erik fremlagde desuden erfaringer fra europæiske SMV-projekter og EU-initiativer, der m.t. erfaringer peer i samme retning som de konklusioner der er draget på de forskellige roundtables.

Erfaringer fra rådgiversiden

Pitch fra Skafti Haldarsson, ProEnergi

Ifølge SKAFTI har tilskudsgivere i Danmark en tendens til at vælge få rådgivere, som de tror, de kan "styre". Det betyder, at rådgiverne ikke er i konkurrence med hinanden. Rådgiveren er sikre på at få deres penge uanset, hvor dårligt et stykke arbejde, de leverer – rådgiveren har ingen risiko.

Han oplever ikke, at penge et er problem for virksomhederne – finansieringen er til stede (Bemærkning: Der skal stadig skaffes adgang til finansieringen via dokumentation m.v.).

Skaft påpegede også, at virksomhederne skal bruge forholdsvis mange ressourcer for at opnå Fx, hvis virksomheder skal lægge 100 timer i et projekt for til gengæld at modtage 50.000 kr. i tilskud.

Desuden, at længden på projektperioder er alt for kort, herunder både i forhold til ECSMV og SMV Grøn). Tre år er for kort tid i forhold til at videreføre det momentum der skabes.

Diskussion

Hvordan organiseres og koordineres samarbejdsstrukturer på det tværkommunale / regionale niveau bedst muligt mhp. at fremme implementering og finansiering af grønne forretningsmodeller?

Kan der etableres en forstærket tværkommunal struktur og hvilken merværdi kan det tilføje?

Der blev sat spørgsmålstejn ved, om det overhovedet er nødvendigt med en kommunal struktur, idet kommunerne er meget forskellige og har forskellige prioriteter og varierende ressourcer. Men samtidig var der enighed om at der er brug for et fortsat og styrket kommunalt samarbejde på området.

Der bør etableres et styrket samarbejde med Erhvervshusene, som kommunerne i forvejen betaler til. I den forbindelse skal der være en tydeligere arbejdsfordeling mellem den generelle erhvervsservice (kommunerne) og den specialiserede erhvervsservice (Erhvervshuset).

Det, der har vist at være mest værdifuld i forhold til at interagere med SMVerne er den håndholdte proces via for eksempel en fast lokal proceskonsulent, der løbende besøger og vejleder virksomhederne gennem hele projektprocessen (benævnt som boots on the ground).

I den forbindelse mangler der tværgående indsatser, såsom f.eks. den tidligere Energispareordning, der i større omfang samtænker erhvervsfremme og fremme af den grønne dagsorden.

I hvilken udstrækning kan en sådan struktur fungere som en one-stop-shop, der assisterer SMVerne gennem hele deres projektrejse, og som inddrager alle relevante aktører langs rejsen, herunder de finansielle aktører og de regionale erhvervscentre.

En one-stop-shop struktur skal først og fremmest indtænkes i den eksisterende Erhvervsfremmeordning og koordineres med den generelle grønne omstilling, herunder de kommunale klima- og energiplaner og de forskellige nationale initiativer og projekter på SMV-området.

Som allerede nævnt skal der søges samspil med de regionale Erhvervshuse, hvor af nogle er gode til at holde kontakt til virksomheder. Der skal også afsøges samspil med en bredere kreds af aktører langs hele projektreisen, inkl. partnerskaber med de finansielle aktører.

Hvordan inddrager man bedst den finansielle sektor, herunder i forhold til den nødvendige dokumentation?

Bankerne har parallelt med SMV projektet været i gang med en omfattende kapacitetsopbygning m.h.t. at kunne tilbyde virksomheder vejledning og finansiering til den grønne omstilling, herunder ESG-rapportering og taksonomi. Der er et behov for at koordinere dette nærmere med de kommunale initiativer og aktiviteterne i erhvervshusene.

Det kan være en god hjælp for bankerne, hvis de kan henvise virksomheder til en one-stop-shop eller lignende struktur m.h.p. at danne sig et overblik over de mange støtteordninger der er på tværs af brancher m.v.

Det blev pointeret, at grønne forretningsmodeller måske kan standardiseres i et eller andet omfang og hvilket kan gøre det nemmere for banker at gennemskue fornuften i en mulig investering. Det kan måske være en checkliste.

Desuden blev det påpeget, at det er vigtigt at inddrage de forskellige brancheorganisationer nærmere i processen.

Fremadrettede anbefalinger

Kommunerne i ECSMV- projektet er i en proces hvor der skal kigges ind i en fremtidig struktur, og hvor et samarbejde skal etableres med de nye erhvervscentre der er etableret under den nye erhvervsfremmereform. Det er her vigtigt at føre erfaringerne fra ECSMV videre omkring det tværkommunale samarbejde og den løbende nære kontakt til virksomhederne gennem deres projektrejse.

I forhold til tidligere roundtables er der et forstærket behov for at afklare hvordan de forskellige aktører kan interagere med hinanden og i forhold til deres fælles interesse om at sikre en grøn omstilling i SMV-segmentet (SMVere, kommuner, erhvervscentre, nationale initiativer, banker, rådgivere, installatører, research o.s.v.).

Det er først og fremmest vigtigt at sikre en passende finansiering af den indsats der er nødvendig for at hjælpe virksomhederne på vej. Rådgivning er vigtigere end tilskud til konkrete tiltag. Der bør sikres finansiering af en håndholdt proces, hvor virksomhederne får hjælp til at afklare deres potentialer og får vejledning gennem hele udviklings- og implementeringsprocessen.

I forhold til de nuværende erhvervspuljer bør det derfor overvejes at forøge mulighederne i forhold til at finansiere rådgivning til virksomhederne (i samspil med erhvervsfremmetiltag), herunder til afdækning af potentialer. Som foreslået på tidligere roundtables bør det overvejes at inkludere muligheden for at uvildige rådgivere kan påtage sig energispareforpligtigelser i forhold til en pulje af projekter, for eksempel via udbud fra Energistyrelsen. Det bør også overvejes at give forbedrede muligheder for tilskud til organisering af processerne, for eksempel i forhold til organisering af en gennemgående one-stop-shop lignende struktur (håndholdt proces).

Behovet for standardisering bør til stadighed vurderes, og der er brug for en nærmere dialog med den finansielle sektor om hvordan man mest hensigtsmæssigt, blandt andet i forhold til kompleksitet, inkluderer de grønne forretningsmodeller i dialogen med bankerne, herunder i forhold til den nødvendige dokumentation for lånoptagning. Dette vedrører også taksonomi og ESG-rapportering. Siden opstarten af RoundBaltic initiativet, er bankerne kommet mere op i gear på disse punkter, hvilket gør en nærmere koordinering med sektoren mere presserende.

I forhold til den videre nødvendige kapacitetsopbygning blandt de forskellige aktører er der behov for en samordnet koordinering på nationalt plan samt i de forskellige brancher. Finans Danmark har et koordineret træningsprogram, og her er der også et potentiale for at koordinere forhold omkring standardisering og dokumentation på tværs af bankerne. M.h.t. standardisering kan det som også nævnt på dette regionale roundtable være centreret omkring en vejledende checkliste, der overordnet beskriver virksomhedernes projektrejse, den nødvendige dokumentation og interaktion med forskellige aktører.

DELTAGERE

Arbejdsgruppe 1: Grøn omstilling i Område 4

Alfabetisk

Carsten Thorup Willadsen	Norrdjurs Kommune
Christian Leth Christensen	Silkeborg Kommune
Henning Donslund	Ringkøbing Kommune
Henrik Bielefeldt	SUSTAIN / PKA
Jacob Worm	PlanEnergi
Jens Kjærsgaard	Merkur Andelskasse
Kim Tobiasen	Kim Tobiasen Rådgivning
Kirstine Faurholdt	Energitjenesten
Lea H Youden Munkholm	Region Midt
Lis Ravn Sørensen	Lemvig Kommune
Malene Sillesen	Energi og Miljø
Maria Freund	Favrskov Kommune
Mark Edward Booker Nielsen	Region Midt
Nils Daugaard / Kaj Leonhart Petersen	EC Network
Peter Ugilt	Spar Nord
Rolf Johnsen	Region Midt
Steffen Damsgaard (online)	Landdistrikternes Fællesråd
Stephan C Krabsen	EBO Consult
Stine Sig	Jyske Bank
Tommy Olsen	GATE 21
Ulrik Rønsbo	Region Midt

Arbejdsgruppe 2: Erhverv / SMV-sektoren

Alfabetisk

Anders Chr. Haahr	Milestone-Pro
Bente Møller Marcussen	Skive Kommune
Bjarne Søgaard Nielsen	Ringkøbing-Skjern Erhvervsråd
Bo Leervad Christensen	Holstebro Kommune
Carsten Træholt Frie	Jyske Bank
Erik Gudbjerg	Yourenergy
Henrik Bielefeldt	SUSTAIN
Henrik Godtfredsen	Ringkøbing Landbobank
Henrik Westerby	Ringkøbing Skjern Kommune
Jeanette Kristensen	Trekantområdet
Kaj Leonhart Petersen / Nils Daugaard	EC Network
Kenneth Konrad Knudsen	Ringkøbing Skjern Kommune
Peter Lindgren	Aarhus Universitet
Skafti Haldarsson	ProEnergi
Torben Jørn Clemmensen (kun til kl 13)	Spar Nord